

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-ОСВІТНІ ОРІЄНТАЦІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ: ЦІННОСТІ І ПРІОРИТЕТИ

У міру наростання глобалізаційних процесів і пов'язаного з ним переходу до науково-інформаційних технологій відбувається зміна самої парадигми людського прогресу, сутністю, основним виміром та, водночас, її основним критерієм стає становлення творчої особистості, власне людський розвиток. Внаслідок цього повноцінна освіта повинна створюватися на основі поєднання найновіших природничих і гуманітарних знань, й одним із пріоритетних її завдань, має стати формування у зростаючих поколінь такої життєвої стратегії, котра надасть їм змогу оволодіти життєвими та соціальними ролями для того, щоб гідно жити і творити в умовах нового століття.

Могутня енергія, творча уява, патріотичні та громадянські ідеали визначають цільовий і функціональний характер місії сучасної молоді як провідника соціальних змін, економічного розвитку й технічного прогресу України. Тому молодь є важливою складовою сучасного українського суспільства, носієм інтелектуального потенціалу, визначальним фактором соціально-економічного прогресу. З плином часу в сфері освіти України відбувається демократизація середньої й вищої школи; запроваджуються європейські стандарти, відбувається інтеграція до загальноєвропейського освітнього простору; створюються різні форми шкільної освіти з урахуванням інтересів і здібностей учнів; забезпечується свобода творчості педагогів.

Інноваційний тип освіти XXI століття передбачає розвиток здатності людини до пошуку нових знань, творення, оволодіння рефлексією як механізмом постійних роздумів над своїми діями та вчинками. Саме тому головне завдання освіти повинне розглядатися не лише як пізнання законів природи і суспільства, але й особистісно-діяльнісне оволодіння гуманістичною методологією творчого перетворення освіти і гармонізації відносин «людина-природа-суспільство». Не випадково однією з найсуттєвіших цілей Закону України «Про освіту», Національної програми «Освіта» (Україна XXI століття), Національної програми «Діти України» проголошується забезпечення можливостей постійного духовно-інтелектуального самовдосконалення особистості. Розвиток і широке поширення методології рефлексії, прогнозування та проектування як основи навчально-виховного процесу обдарованої особистості дозволяють активізувати формування системи цінностей (моральних, світоглядних, інтелектуальних тощо), ідеалів, що служать для неї базою для вибору й побудови суб'єктно значущого життєвого ідеалу [2].

У світовій науці провідні позиції в розробці проблеми освіти обдарованих займають учені США та Європи. Організація навчального процесу для обдарованих значною мірою спирається на теорії інтелекту (Х. Гарднер, Р. Стернберг), креативності (Дж. Гілфорд, Е. Торренс) та обдарованості (Ф. Ганьє, Дж. Рензуллі, А. Танненбаум), кожна з яких може створювати засади для побу-

дови складної комплексної системи освіти обдарованих. Проте, на практиці перевіряються й реалізуються переважно спрощені моделі, які ґрунтуються лише на окремих положеннях психологічних теорій. Загалом, слід констатувати відсутність цілісної теорії освіти обдарованих, хоча концепції А. Маслоу (щодо актуалізації в освіті) та К. Роджерса (щодо не директивного навчання) і дали надію на створення такої теорії, але не були доведені до рівня практичної реалізації [2].

В інтелектуальному просторі активно дискутується питання про шлях України в майбутнє. Країна переходить від постіндустріального до інформаційного суспільства, в якому людина, її інтелект є головним ресурсом конкурентоспроможності держави. Творчість, креативність, інноваційність – це те, чого країна чекає від своїх науковців і менеджерів, від учителів і продюсерів, від інженерів і фінансистів. Роль держави полягає у створенні простору для творчості, стимулюванні та гарантуванні престижу інтелектуальної праці. Для досягнення результату необхідно поєднати вірність національним традиціям та відкритість до ідей сучасного світу. Здобуті українцями перемоги вражають. Але дуже часто ці перемоги здобуваються в інших країнах, під чужими прапорами. Тому необхідно досягти впровадження сучасних технологій успіху в Україні [1].

Аналіз наукових джерел дозволяє виокремити інтелектуально-освітні орієнтації сучасної української молоді, вибір майбутньої професії на основі якості надання освіти. Українська система забезпечення якості йде корінням в радянське минуле, коли контроль над якістю освіти здійснювався адміністративно-командними методами. Це логічно тому, що споживачем послуг освіти в тій системі була держава. Відтак, в українській системі освіти логічно побудовані ті елементи, які були створені за умов адміністративного управління (за радянських часів) – тобто формальні процеси і процедури. Європейська система освіти – навпаки, формувалася в умовах природнього вибору, коли вимоги до якості освіти висувалися безпосередніми споживачами освітніх послуг – галузями, роботодавцями, студентами.

Принципи менеджменту в Україні залишилися адміністративними, оскільки фінансування університетів (крім приватних) можливе тільки з бюджету (за винятком невеликих поступок у вигляді платних освітніх послуг). І зміст процесів в українській системі освіти не змінився. Крім того, стрімка світова глобалізація освіти та студентська мобільність призвели до диверсифікації постачальників освітніх послуг, створюючи необхідність в посиленні якості вищої освіти. Головним замовником освітніх послуг і контролером їх якості тепер є суспільство, а не держава [3].

Першість серед українських ВНЗ займає Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», що з суттєвим відривом від інших ВНЗ України вийшов вперед за критерієм «Інноваційна діяльність університетів». За словами керівника проекту «ТОП 200 Україна» Олесі Линовицької, протягом останнього року в інноваційній екосистемі КПП «Sikorsky Challenge» було створено понад 40 стартапів, 29 з них отримали інвестиції від приватних венчурних фондів і високотехнологічних компаній загальним обсягом 573 млн грн. Друге місце у рейтингу посідає Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Університет має найбільше

бюджетне фінансування науки – близько 85 млн грн, його випускники широко затребувані органами державної влади, університет входить до 500 кращих ВНЗ світу за рейтингом QS і має найвищий рейтинг у Scopus серед університетів України. Третє і четверте місця посідають харківські ВНЗ, відповідно Національний університет ім. В. Н. Каразіна та Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». Чільну п'ятірку замикає Національний університет «Львівська політехніка» [4].

Немаловажливим є перспективність майбутнього працевлаштування, за отриманим дипломом. Щодо працевлаштування за кордоном, то Україна є учасником 24-ох двосторонніх угод про взаємне визнання документів про освіту і вчені ступені. Сьогодні відповідні угоди діють з наступними країнами, а саме: країни колишнього Радянського Союзу, а також найближчі сусіди (Болгарія, Румунія, Словачина, Польща), колись прихильні до того ж Союзу Монголія і В'єтнам, є у цьому переліку досить екзотичні Гвінея та Перу, нині потужний Китай і європейська Франція [4].

Україна також є учасницею Лісабонської конвенції про визнання кваліфікації вищої освіти, чинність якої розповсюджується майже на всі держави Європи. Окрім країн Європи, членами вищезазначеної угоди виступають також Сполучені Штати Америки, Казахстан, Австралія, Білорусь і Канада. Велику роль у процесі надання допомоги випускникам щодо проходження процедури визнання українських дипломів за межами нашої держави відіграє Національний інформцентр академічної мобільності, який було створено у 2011 році. Крім того, 2005 рік став роком приєднання України до всесвітньо відомого Болонського процесу, внаслідок чого відбувається поступове реформування української освіти, у напрямку дотримання європейських стандартів, входження в загальноєвропейський освітній і науковий простір [4].

Як запевняють реформатори освіти, обраний країною курс на покращення освітнього рівня, значно полегшить в подальшому процедуру підтвердження рівня знань отриманого в Україні. Крім того, Міністерство освіти та науки України у 2009-2010 н. р. запровадило Європейську кредитно-трансферну систему та Додаток до диплома європейського зразка, що дозволив спростити процедуру визнання українських дипломів про вищу освіту в Європі. Додаток до диплома європейського зразка є документом, що видається разом з дипломом про вищу освіту, в якому описується здобута кваліфікація (ступінь) вищої освіти за загальноприйнятим в Європейському просторі вищої освіти зразком, де зазначається інформація про власника диплома, здобуту кваліфікацію, перелік вивчених дисциплін (модулів) та його успішність, систему оцінювання, академічні та професійні права, інформація про систему вищої освіти країни. Він є одним з ключових документів Europass — узгодженої системи функціонування служби пошуку роботи і місця навчання в європейських країнах (академічної мобільності студентів), а також єдиного формату документів, що супроводжують цей процес [3; 4].

Ще одним чинником освітньої орієнтації сучасної молоді є врахування вартості освітніх послуг, які надають ВНЗ. І, традиційно, вартість навчання розглядається як один із основних чинників при прийнятті споживчих рішень на ринку освітніх послуг. Адже майбутні абітурієнти, вивчаючи питання здобуття

освіти, вищої зокрема, передусім спираються на власні можливості щодо фінансового забезпечення цього процесу. Тому питання ціноутворення у цій сфері лишаються важливим елементом економічної стратегії навчального закладу, значимість якого в Україні поступово зростає в умовах загострення конкуренції на ринку освітніх послуг, наявності обмежень щодо нарощування обсягів бюджетного фінансування сфери освіти, демографічного спаду та інших чинників, що знижують ефективність освітньої діяльності в Україні.

Незважаючи на значні втрати ресурсів, наукового, технологічного та кадрового потенціалу і часу, Україна має перспективи в досягненні міжнародної конкурентоспроможності нації. Державна політика у створенні конкурентних переваг має зосереджувати зусилля насамперед на тих напрямках, де роль держави незамінна. І в першу чергу — на якісно новому розвитку освіти і науки.

Список використаної літератури

1. Головатий М. Ф. Соціологія молоді : Курс лекцій / М. Ф. Головатий. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : МАУП, 2006. – 304 с.
2. Петрунько О. В. Молодь та інноваційні технології: перспективи і ризики взаємодії : методичний посібник / О. В. Петрунько ; Національна академія педагогічних наук України Ін-т соціальної та політичної психології. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. – 84 с.
3. Студентська молодь України : сучасний вимір : щорічна державна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2008 року) [Електронний ресурс] / Є. І. Бородін [та ін.] ; М-во України у справах сім'ї, молоді та спорту, Державний ін-т розвитку сім'ї та молоді. – Режим доступу : <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/3872> (дата звернення 30.10.2016 р.).
4. Якість освіти: суть поняття та оцінювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ua.kursoviks.com.ua/visch-navchaln-zakladi-vnz-ukra-ni-ta-sv-tu/article_post/yak-st-osv-ti-sut-ponyattya-ta-oc-nyuvannya (дата звернення 30.10.2016 р.).